

BİR SOSYAL FARKINDALIK PROJESİ BAĞLAMINDA GRAFİK TASARIM UYGULAMALARI**GRAPHIC DESIGN APPLICATIONS IN THE CONTEXT OF A SOCIAL RESPONSIBILITY PROJECT****Bilge Kınam Dokuzlar* Tevfik Fikret Uçar******Öz**

Yirmibirinci yüzyılda Sivil Toplum Kuruluşları, sanatçılar ve tasarımcılar, dünyanın ekolojik dengesini kaybetmesi, nesli tükenen hayvanlar, hastalıklarla mücadele, ırkçılık gibi toplumsal konular karşısında toplumu varolan sorunlara ilişkin bilgilendirmek, farkındalık oluşturmak amacı ile bir iletişim biçimi olan sosyal sorumluluk tasarımı çalışmalarına yönelmiştir. Bu araştırmada, sosyal sorumluluk tasarımı çalışmalarının toplumsal farkındalık yaratmadaki etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Türkiye'deki sokak hayvanlarının (köpek ve kediler) sorunlarına ve çözüm önerilerine ilişkin toplumsal farkındalık oluşturmak adına bir belgesel filmle kamu spotu çekilmiş, billboard ve afişler tasarlanmıştır. Karma araştırma yöntemi ile gerçekleştirilen araştırmanın örneklemini oluşturan kız ve erkek toplam 311 ortaokul öğrencisine, çekilen belgesel film izletilmiştir. Sokak hayvanları konusundaki farkındalıklarını ölçmek amacı ile öğrencilere belgeseli izlemelerinden önce ve izledikten sonra anket uygulanmıştır. Anket verilerinden elde edilen bulgular yorumlanmış; araştırmaya bağlı olarak sosyal sorumluluk kapsamında yapılan çalışmaların sokak hayvanları konusundaki farkındalık düzeyini arttırdığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Sorumluluk Tasarımı, Sosyal Farkındalık Tasarımı, Sürdürülebilir Tasarım, Grafik Tasarım, Hayvan Hakları.

Abstract

In the, 21st century, in the face of world's problems such as Earth losing its ecological balance, animals in danger of extinction, the fight against diseases, social problems like racism; non-governmental organizations, artists and designers have gravitated towards social responsibility design studies which are a way of communication, in order to inform and raise awareness in society regarding the existing problems. In this study, it is aimed to determine the effectiveness of social responsibility design studies on creating social awareness. With this purpose in mind, a documentary film and a public service ad was made, and billboards and posters were designed to create social awareness regarding the problem of stray animals (dogs and cats) in Turkey and solution suggestions. In research design, a mixed research methodology was used and the documentary film made was shown to a sample of 311 secondary school students - girls and boys. In order to measure students' awareness regarding stray animals, a questionnaire was conducted before and after they watch the documentary. Findings from the questionnaires were interpreted; and it was concluded that the studies that are conducted in the scope of social responsibility based on the research increases the level of awareness regarding the stray animals.

Keywords: Social Responsibility Design, Social Awareness Design, Sustainable Design, Graphic Design, Animal Rights.

Başvuru tarihi: 12.09.2017 - Kabul tarihi: 04.04.2018

* Dr. Öğr., Üyesi Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, bilgekinam@yahoo.com.

** Prof., Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Bölümü, tfucar@anadolu.edu.tr.

1. Giriş

Endüstri Devrimi ve sonrasında yaşanan toplumsal olaylar dünyayı derinden etkilemiştir. 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarında makinelerin seri üretimi tetikleme ile birlikte doğal kaynakların bilinçsizce tüketilmesi, savaşların olumsuz etkileri, kapitalizmin artan talepleri, dünyayı geri dönüşü olmayan bir sürece sokmuştur. Günümüzde insanoğlunun bilinçsiz eylemleri, kendisine, çevreye ve tüm canlıların yaşamına zarar vermektedir. İnsan yapımı biyolojik, kimyasal ve nükleer silahlar, nüfus ve ihtiyaçların artışı, yaşam biçimleri, aşırı tüketim; havayı, suyu ve toprağı kirletmekte ve ekosistemin de bozulmasını neden olmaktadır. Örneğin iklim sisteminde değişikliklere neden olan küresel ısınmanın etkileri yerkürede en yüksek zirvelerden, okyanus derinliklerine, ekvator dan kutuplara kadar dünyanın hemen her yerinde hissedilmektedir. Kutuplardaki buzulların erimesi, deniz suyu seviyesinin yükselmesi ve kıyı kesimlerde toprak kayıplarının artması, çölleşme, orman arazilerinin tahrip edilmesi ekosistemi ve tüm canlıların yaşamını tehdit etmektedir. 800'den fazla bilim insanının katkıda bulunduğu, *Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli'nin* (IPCC) 2013 yılının 5. Değerlendirme Raporu olan İklim Değişikliğinin Fiziksel Bilim Temeli Raporunda, gözlenen iklim değişikliğinin insan nedenli olduğu önceki raporlardan daha net bir şekilde ortaya konmuştur.¹

Günümüzün ve geleceğin en büyük sorunlarından birisi de çevresel atıklardır. Her yıl 500 milyar ila 1 trilyon arasında üretilen naylon poşetler için 200-400 milyon varil petrol kullanılmaktadır. Bu miktar 2,5 milyar arabanın bir yılda kullandığı yakıtı eşittir. Fosil bazlı ürünler; okyanusları, denizleri ve nehirleri kirletmektedir. Deniz canlıları ekosistemdeki kirlenme ve bozulmayla birlikte tükenmektedir.² Her yıl okyanuslara ulaşan plastik atık miktarının yaklaşık 8 milyon tonu bulunduğu ileri sürülmektedir. *Science Dergisi'*nde yayınlanan araştırmada, 2010 yılında 4,8 - 12,7 milyon ton plastiğin okyanuslara eklendiği ve bu değer in Giza'daki Büyük Piramidin 1,3 katı ağırlığı taşıdığı belirtilmiştir.³ *McDonnel* (2015)'e göre; uzaydan Büyük Pasifik Okyanusuna bakıldığında, ABD'nin Teksas eyaletinin iki katı büyüklüğünde plastik atık görülebilmektedir. Bu kirlilik; planktonlardan, balinalara kadar tüm

¹ Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli'nin (IPCC) 5. "Değerlendirme Raporu", yukarıdaki versiyonu için bkz. http://www.tema.org.tr/web_149662_1/entitilfocus.aspx?primary_id=1064&target=categorial1&type=2&detail=single, Erişim tarihi: 3.04.2017.

² "Denizlerde plastik kirliliği", yukarıdaki versiyonu için bkz. <http://www.suhakki.org/2017/03/dosya-denizlerde-plastik-kirliligi/#.WpFgWpNubm0>, Erişim tarihi: 4.04.2017.

³ "Karadan okyanusa atık girdileri", yukarıdaki versiyonu için bkz. <http://science.sciencemag.org/content/347/6223/768> Erişim Tarihi: 03.04.2017.

canlılar üzerinde ölümcül yaşam tehlikesi taşımaktadır. *Gyres Institute* tarafından yapılan bir araştırmada ise, şu an okyanuslarda 5,2 trilyon plastik parçacığı olduğu ifade edilmektedir. Yapılan araştırmalar her yıl bir milyon su kuşu ve 100.000 deniz canlısının plastik sindirimi nedeniyle öldüğünü ortaya koymaktadır. *Ulusal Okyanus ve Atmosfer İdaresi (National Oceanic and Atmospheric Administration, NOAA)* tarafından yürütülen araştırmada, 200 farklı deniz canlısı türünün bu tehditle karşı karşıya olduğu vurgulanmıştır. Okyanuslara atılan plastik kirliliğinden doğrudan etkilenen canlılar sadece balıklar değildir. Keza, kuşlar da plastik parçacıkları toplayarak yuva yapımında kullanmaktadır. Bu maddeleri yutan kuşların sindirim sistemi tıkanmakta ve hayatlarını kaybetmektedirler.⁴ Uluslararası Doğa Koruma Birliği (International Union for Conservation of Nature) IUCN'nin 2006 yılında yayınladığı rapora göre, insan kaynaklı suistimaller sonucu 784 türün dünya üzerinden tamamen yok olduğu ve 16.119 hayvan türünün tükenme tehlikesi altında olduğu belirtilmiştir.⁵ İnsanoğlunun eylemleri diğer canlıların da yaşamlarına zarar vermekte ve hayatlarını kaybetmelerine neden olmaktadır. Hızlı ve kontrolsüz nüfus artışı sonucu, her geçen gün bir çığ gibi büyüyerek artan plastik atıklar konusunda acilen önlem alınması gerekmektedir.

Ekolojik felaketlere davetiye çıkaran iklim değişikliği yanı sıra kentleşme de, hayvan türleri üzerindeki baskıları artırdığı gibi, birçok farklı çevre sorununa da neden olmaktadır.

Bilim adamları, kıtalardaki doğal yaşam alanlarının insanlar tarafından çitler, asfalt yollar, çiftlikler ve şehirlerle bölünerek, bazı biyologların "sanal adalar" olarak adlandırdığı kopuk yaşam alanlarına dönüştüğünü söylüyorlar. Doğal yaşam alanlarının yok edilmesi, aşırı avlanma, iklim değişikliği ve kirlenme pek çok canlının neslinin tükenmesinde etken olan diğer faktörler (Günel, 2014).⁶

Nesiller boyunca insanoğlu, göç ettiği topraklara hayvanları da yanında götürmüş, seyahatlerinde, korunmasında, avlanmasında, beslenmesinde, iz takibinde hep hayvanları kullanmıştır. Diğer bir deyişle, hayvanlar insanların yoldaşları olmuştur. Ancak günümüzde çarpık kentleşme ve ormanların katledilmesi sonucu hayvanların yaşam alanları işgal edilmiştir. Bu araştırmada, ekosistemin bir parçası olan sokak hayvanlarının Türkiye'de yaşadıkları sorunlara çözüm bulabilmek ve toplumsal farkındalık oluşturmak amaçlanmıştır.

⁴ <http://www.suhakki.org/2017/03/dosya-denizlerde-plastik-kirliligi/#.WpFgWpNubm0>.

⁵Dünya Doğayı Koruma Birliği'nin (IUCN) 2006 raporu, yukarıdaki versiyonu için bkz. https://prezi.com/vjs5gdjcv_s_g/dunya-dogay-koruma-birliginin-iucn-2006-raporu-insan-ka/, Erişim tarihi: 4.04.2017.

⁶Daha ayrıntılı okuma için bkz. Günel, İ (2014), "Nesli Tükenmekte olan hayvanlar", <http://www.yenikale.com/nesli-tukenmekte-olan-hayvanlar.html>, Erişim tarihi: 8.06.2017.

2. Sokak Hayvanlarının Yaşam Koşullarına Yönelik Sorunlar

Ormanların katledilmesi, yeşil alanların azalması ve çarpık kentleşme sonucu, hayvanların yaşam alanları işgal edilmiş ve kentlerde sokak hayvanlarının barınabilmesi giderek zorlaşmıştır. Ülkemizde, 1911 yılında Hayırsızada'da 60-80 bin sokak köpeğinin açlığa ve susuzluğa terk edilmesi ile başlayan, 15-20 yıl öncesine kadar sokakta herkesin gözü önünde öldürülen ve zehirlenen bir süreç yaşanmıştır. Hayvanseverler tarafından tepkiyle karşılanan bu ölümler sonucu, Belediyelerin sokak hayvanlarına çözüm bulma arayışları, ilk kez 1994 yılında İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin Alibeyköy'de mezbaha binasından bir barınak inşa etmesi ile başlamıştır. Daha sonra sokak hayvanlarının toplu halde yaşayacağı barınaklar her şehirde kurulmuştur.⁷ Ancak, barınaklar kurulduğu günden beri hayvanlar için bir çözüm olmamış, tam tersine hayvanlar ve insanlar için daha büyük bir sorun haline gelmiştir.

Nitekim basınımızda bunlara ilişkin haberlere de yer verilmiştir. Örneğin, *Onay* (2012) *Barınaklar Birer Hayırsızada* adlı haberinde çoğu barınağın toplama kamplarına benzediğini; burada istiflenmiş köpeklerin ise yiyecek ve sağlık sorunları olduğunu ve ölümü beklediklerini ifade etmiştir. *Tunç* (2010), *Barınaklarda Neler Olup Bittiğini Biliyoruz* adlı haberinde, sosyal medya aracılığı ile paylaşılan fotoğrafların barınakların iç yüzünü ortaya koyduğunu söylemiştir. Ülkemizde, sokak hayvanlarının korunması, bakımı ve hakları konusunda yapılan çalışmalar sonucu, 24.06.2004 tarihinden itibaren 5199 sayılı 4 bölümden ve 33 maddeden oluşan Hayvanları Koruma Kanunu yürürlüğe girmiştir. 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'nda belirtilen; "Tüm hayvanlar eşit doğar ve kanun hüküm çerçevesince yaşama hakkına sahiptir. Sahipsiz hayvanların da, sahipli hayvanlar gibi yaşamları desteklenmelidir" ibaresi altında hayvanların temel hak ve özgürlükleri, hayvan sahiplerinin sorumlulukları bilinmektedir.⁸

Hayvan Hakları Federasyonuna göre, Türkiye'de evcil hayvanların satıldığı dükkanlardan alınan hayvanların, %60-70'i sokağa atılmakta, daha sonra bu hayvanların üremesi ile caddeler, barınaklar hızla dolmaktadır. Nitekim bugün barınaklar, kanunda ve yönetmelikte belirtildiği şekilde uygulamada geçici bakımevi kapsamında değildir;

⁷ Daha ayrıntılı okuma için bkz. Onay, A. (2012), "Barınaklar birer hayırsız ada"

<http://m.bianet.org/biamag/hayvan-haklari/135741-barinaklar-birer-hayirsizada>, Erişim tarihi: 8.06.2017.

⁸ 5199 Sayılı Hayvan Hakları Koruma Kanunu, yukarıdaki versiyonu için bkz.

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/07/20040701.htm#2>, Erişim tarihi: 19.04.2017.

hayvanların neredeyse üst üste istif edildiği, sağlam hayvanların yaşam boyu alıkoyulduğu, gönüllü insanların dahi giremediği, koşulları elverişsiz yerler haline gelmiştir. Ayrıca mevcut *Hayvanları Koruma Yasası*'nda; sahipli ve sahipsiz hayvan ayrımı yapılmış olup, hayvanlar *mal* olarak görülmektedir.⁹ *Haytap*'ın 5199 sayılı *Hayvanları Koruma Kanunu Değişikliği Önerisinde* yaptığı araştırmada *Alman Medeni Kanunu*'nun 90. maddesinde, *hayvanlar bir eşya ya da mal değildir* ibaresi geçmektedir.¹⁰ Avukat K. Ahmet Şenpolat (2015), hayvanlara karşı yapılan haksız eylemlerin kabahat olarak görülmemesi, aksine suç kabul edilip ona uygun şekilde cezalandırılması, haksız ve hukuka aykırı bu tarz fiillerin kişinin sabıka kaydına işlenmesi gerektiğini ileri sürmüştür.¹¹

Bunların yanı sıra sahipsiz sokak hayvanları hakkında bilinen yanlış genellemeler, hayvan sahiplerinin sorumluluklarının farkında olmayışı, sokağa terk edilen köpeklerin sayısının artması ve barınakların olumsuz koşulları gibi birçok nedenden dolayı her yıl binlerce sahipsiz sokak hayvanı yaşamlarını üzücü biçimlerde kaybetmektedir. Diğer önemli bir konu ise hayvanlarla ilgili bilinen yanlış inançlardır. Örneğin, toplumun yeterince bu konuda bilgi sahibi olmamasından ötürü, küçük çocuklar hayvanlardan korkarak yetiştirilmektedir. Bu da çocukların ileri yaşlarda hayvanlara zarar verme gibi olumsuz davranışlarına, ve şiddete sebebiyet vermektedir. Ruh ve akıl sağlığı yerinde olmayan kişiler; tecavüz, şiddet içeren eylemler sonucu sokak hayvanlarını vahşice katletmektedir.

Okyay (2011) 'ın *Hayvanlara Şiddet Gösteren İnsanlara da Gösterir* başlıklı haberinde, Adli Tıp Uzmanı *Prof. Dr.Sevil Atasoy*, *Hayvana eziyet-insana eziyet* ilişkisinin bilimsel olarak da kanıtlandığını ve araştırmaların, çocuk istismarında bulunan ailelerin tam yüzde 88'inin, hayvanlara da eziyet ettiğini, hatta öldürdüğünü ortaya koymuştur. Bu yüzden Avrupa ve ABD'de birçok ilkokulda, *Hayvan Sevgisi Dersi* bulunmaktadır. Ülkemizde son yıllarda giderek hayvana karşı artan şiddet içerikli sosyal medyada paylaşımlarla hayvan haklarını savunan dernekler ve hayvan severler tarafından ceza konusu gündeme çok sık getirilmektedir.¹²

⁹ 5199'un Değişmesi İçin 7 Ana Neden, yukarıdaki versiyonu için bkz.

<http://www.haytap.org/index.php/200810241500/mevzuat/5199-un-degismesi-icin-7-ana-neden>, Erişim tarihi: 13.06.2017.

¹⁰ 5199 Sayılı Hayvanları Koruma Değişikliği Önerisi, yukarıdaki versiyonu için bkz.

http://www.haytap.org/pdfs/haytap_yasa_taslak_2017.pdf, Erişim tarihi: 12.06.2017.

¹¹ Daha detaylı bir okuma için bkz. Şenpolat, K., A (2015). 99 soruda Hayvan Hakları, İstanbul:Okyanus Yayın Eğitim.

¹² Daha detaylı bir okuma için bkz. Okyay, Ş. (2011). "Hayvanlara şiddet gösterenler insanlara da gösterir" <http://www.hurriyet.com.tr/hayvana-acimayan-insana-hic-acimaz-7897819>, Erişim tarihi: 11.06.2017.

Yukarıda sözü edilen sorunlar bağlamında, sokak hayvanlarına yönelik devletin koyduğu yasa ve kurallar kapsamında toplumun bilgilendirilmesi ve ileride daha sağlıklı bireyler olabilmeleri için ekoloji temelli hayvan haklarına ilişkin farkındalıklarının geliştirilmesi gerekmektedir. İşte bu açıdan değerlendirildiğinde, grafik tasarımın yönlendirici ve bilinçlendirici sosyal sorumluluk tasarım çalışmalarına gereksinim duyulmaktadır.

2. Bir Sosyal Farkındalık Projesi Bağlamında Grafik Tasarım Uygulamaları

Grafik tasarım, gelişen bilgisayar teknolojisi ve internet ağı ile iletmek istediği mesajı kitlelere çok daha hızlı ve etkileyici biçimde görsel yollardan aktarabilme gücüne sahiptir. Ayrıca grafik tasarım, sorunları farklı disiplinlerden yararlanarak çözen, disiplinlerarası bir iletişim sistemidir. Scalin ve Taute (2012)'ye göre tasarım, etki altına alabilme ikna edebilme ve bilgilendirme konularında büyük bir güce sahiptir. Bu bağlamda tasarımcı; topluma fayda sağlayan müşterilere, en az atıkla ve mümkün olduğunca çevreye zarar vermeyen malzemelerle çalışan, ayrıca kaynakları oldukça sınırlı, kâr amacı gütmeyen sivil toplum kuruluşlarına da gönüllü tasarımlar yapabilen kişidir. Nitekim sürdürülebilirliğin manifestosunu yazan tasarımcılardan Schwarz ve Elffers (2010) de *do more with less, azla daha fazla şey yap* görüşünü benimseyerek tasarım fikirleri üretmeyi önermektedir.

Ambrose ve Harris (2009)'e göre, tasarımcının topluma karşı sorumlulukları vardır. Tasarımcılar, dünyanın görsel dokusunu oluşturmada, kültürel örgünün meydana getirilmesinde etkin rol oynamaktadır. Günümüzde tasarımcılar, toplumsal bilinçlenme nedeni ile etik olarak şüpheli ya da ahlaki açıdan sorgulanabilecek ürünleri tasarlamaktan kaçınmaktadır.

Berman (2013)'a göre, dünyamızın geleceği ortak bir tasarım projesidir. Tasarımın dünyadaki büyük zorlukların ve çözüm önerilerinin çekirdeği olmasından ötürü, tasarımcıların asli sosyal sorumlulukları bulunmaktadır. Tasarımın, yaşam biçimini etkileyen muazzam bir gücü vardır. Tasarımcı bu gücü, ticari bir ürünü pazarlamak için kullanırken, aynı zamanda dünyadaki çevresel, sosyo kültürel problemleri çözerek bilinçlendirmek, farkındalık kazandırmak için de kullanmaktadır. Sosyal sorumluluk tasarımı; bilinçli seçimler yapmak ve tasarımcı olarak, yapılan tüm seçimlerin başka insanları ve dünyayı nasıl etkilediğini kavramaktır.

Bu düşüncelerden yola çıkılarak, çalışma kapsamında sokak hayvanlarının sorunlarına ve çözüm önerilerine yönelik bir sosyal farkındalık projesi oluşturmak istenmiştir. Bu bağlamda bir belgesel film, billboard ve afiş tasarımları hazırlanmıştır.

Sokak hayvanlarının sorunları ve çözüm önerileri konusunda hazırlanan belgesel filmin, örneklem grubu olarak Eskişehir'de iki adet ortaöğretim okulu seçilmiştir. Filmle ilgili anket yapılacağından, anketin güvenilirlik sayısı kapsamında belirlenecek öğrencilere filmin izletilmesi hedeflenmiştir. Belgesel filmin öğrenciler üzerindeki etkisinin ölçülebilmesi için hazırlanan anketin filmin öncesinde ve sonrasında yapılması öngörülmüştür. Bu bağlamda anketlerden elde edilen veriler analiz edilerek grafik tasarımın toplumu yönlendirmedeki etkisi incelenmiştir.

3. Yöntem

Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Komisyonu tarafından desteklenen bu sosyal farkındalık çalışmasının hipotezi; sosyal farkındalık yaratmayı amaçlayan grafik tasarım uygulamalarının, toplumu yönlendirme ve bilinçlendirmedeki etkisini ortaya koymaktır. Çalışma; *karma yöntem modeli* kullanılarak hazırlanmıştır. Bilimsel Araştırma Projesi'nin hayvan haklarına ilişkin yapılan görsel tasarım çalışmalarının konusu, literatür taraması, bire bir görüşme, saha gezileri ve anket çalışmaları sonucu belirlenmiştir. Araştırma kapsamında, *Hayvan Hakları Sivil Toplum Kuruluşlarından; Hayvan Hakları Federasyonu (HAYTAP)* İzmir Bölge Sorumlusu *Esin Önder* ve Haytap Basın Sözcüsü *Şule Baylan, Doğayı ve Hayvanları Koruma ve Yaşatma Derneği'nin (DOHAYDER)* kurucusu *Nebiha Deprem, Hayvan Dostları Derneği'nin (HAYDOS)* kurucusu *Türkan Dağdelen*'in toplumun farklı yaş ve eğitim gruplardan bireylerle ülkemizde sokakta ve barınakta bulunan hayvanların sorunları konusunda birebir görüşmeler yapılmıştır. Dalaman'da *HAYDOS* Bakımevine, Urla Belediyesi Geçici Hayvan Bakımevi'ne, İzmir Şopengazi Bakımevi'ne, Karaburun Belediyesi Geçici Hayvan Bakımevi'ne, Eskişehir Tepebaşı Doğal Yaşam Merkezi'ne, Odunpazarı Belediyesi Hayvan Sağlık Merkezi'ne saha gezileri düzenlenerek, gözlemler ve uzmanlarla birebir görüşmeler yapılmıştır. Yapılan görüşmeler, hayvanların barınaklardaki durumları video kamera ve fotoğraf çekimleri ile belgelenmiştir.

Belgesel filmin konusunun saptanabilmesi için 26 adet soru hazırlanmıştır. Sorular; Hayvanları Koruma Kanunu, hayvan barınaklarının durumu, sahiplenme, evcil hayvanların insanlar üzerindeki etkileri, hayvanlar ve ekoloji, hayvanlara karşı işlenen şiddetin ceza ve

yaptırımları, hayvanların ticari amaçlı kullanılmasına ilişkin insanların sokak hayvanlarına karşı duyarlılıklarını ölçmeyi amaçlamıştır. *Survey Monkey* adlı anket analiz web sitesinde yayınlanan çevrimiçi ankete 7 - 17 Ağustos 2014 tarihleri arasında 226 kişi katılmıştır. Ankete katılım çağrısı, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Halkla İlişkiler Müdürlüğü tarafından e-posta yoluyla idari personele ve akademisyenlere; sosyal medya üzerinden geniş topluma duyurulmuştur.

Çevrimiçi anketten elde edilen veriler sonucunda; *Sokaktan ve Hayvan Barınağından hayvan sahiplendirme konusunun işlenmesini uygun buluyorum* ifadesine %62,90 oranında *Kesinlikle Katılıyorum* cevabı verilmiştir. *5199 Sayılı Hayvan Haklarını Koruma Kanununun ceza ve yaptırımları konusunun işlenmesini uygun buluyorum* ifadesine %65,00; *Evcil hayvan beslemenin insan sağlığı açısından olumlu etkileri ve insanlar hayvanlar arasındaki koşulsuz sevgi bağı, arkadaşlık* ifadesine %65,59; *Dünya üzerindeki tüm canlıların ekolojik sistemin ayrılmaz bir bütün olduğu konusunun işlenmesi*, %77.96 oranında *Kesinlikle Katılıyorum* cevabını almış ve diğer 3 içerikten daha fazla ilgi görmüştür. Hayvan barınakları ya da bakımevlerini ziyaret ettiniz mi? sorusuna Katılımcıların %60,22'si *Hayır* cevabını vermiştir. *Hayvanları Koruma Derneklerinden birine maddi destekte bulundunuz mu?* sorusuna katılımcıların %71,51'i ve *Hayvanlara ilişkin bir Sivil Toplum Kuruluşuna üye misiniz?* sorusuna katılımcıların %88,17'si *Hayır* cevabını vermiştir.

Anket sonuçlardan elde edilen veriler, belgesel ve basılı ilanlar; barınak ve bakımeviden hayvan sahiplenilmesini, Belediye Veterinerlik Hizmetleri hakkında bilgilendirme, hayvanların insanlar üzerindeki olumlu etkileri, hayvanlarla dostluk ve arkadaşlık kavramları ve sokak hayvanlarının 5199 sayılı Kanun'ca yasal hakları konusunda hazırlanmasını öngörmüştür. Bu konulara yanıt aramak için; uzman kişilerle röportajlar yapılması, hayvanların sokaklarda ve barınaklarda yaşam koşullarını ortaya koyan görüntülerle 30 dakikayı aşmayan ekoloji temelli bir belgesel film oluşturulması düşünülmüştür.

Anketten elde edilen veriler, anketin temel aldığı sorunlara (hayvana yapılan şiddet, barınakların kötü koşulları, açlık, susuzluk, hayvanları koruma kanununun maddelerinin hayvanları korumada yetersiz oluşu, terk edilme) karşı insanların onların yaşamını anlayabilmesi için *Empati* kurması gerektiği saptanmıştır. Empati kelimesindeki *Pati* sözcüğünün hayvanla ilişkilendirilmesi nedeniyle, yukarıdaki analiz sonuçları bağlamında belgesel filmin ismi *EMPATİ* olmuştur.

5. Uygulama Projesi

Sosyal farkındalık yaratmayı amaçlayan grafik tasarım uygulamalarının insanlar üzerindeki etkisini ortaya koymak için hayvan hakları sorunları ve çözüm önerilerine ilişkin bir belgesel film ve kamu spotu çekilmiş, billboard ve afiş tasarımları hazırlanmıştır.

Belgesel filmin içeriğini, sokak hayvanlarının problemlerine yanıt bulmak amacıyla veteriner hekim, psikolog, hayvan sever, barınak gönüllüsü, hayvan hakları konusunda uzman kişilerle yapılan röportaj çekimleri oluşturmaktadır. *Renkli Negatif Film Yapım Ekibi*'nin prodüksiyonunu üstlendiği belgesel filmin röportaj çekimleri ve ara görüntülerinin bir bölümü özellikle İzmir'in Karaburun, Urla ve Menderes ilçeleri araştırmacı Bilge Kınam Dokuzlar'ın video çekimleri ile 10 günlük bir sürede tamamlanmıştır.

Urla'da çekilen ilk röportaj, köpeği ile mutlu bir yaşam sürdüren *Ahmet Özalp* ile yapılmıştır. Kendisi, can dostu olarak tanımladığı 3 bacaklı köpeği *Reis* ile aralarındaki dostluk ve sevgi bağını anlatmış, özellikle yaz aylarında sokağa terk edilen evcil hayvanların sahiplenilmesi konusunu vurgulamıştır. Ayrıca denizdeki atıkları, plastik ve cam şişeleri toplayarak sahibine getiren Reis, çevre dostu tavırları ile belgesele tam da istenilen anlamı yüklemiştir.

Haytap Basın sözcüsü ve hayvan aktivisti *Şule Baylan* ve Belediye veterineri *Duygu Akçelik* ile Karaburun Bakımevinde yapılan görüşmelerde; *Şule Baylan*, 5199 sayılı Hayvan Hakları Kanunu'na, ülkemizdeki sokak hayvanlarının sorunlarına, barınak gönüllüğüne, cins hayvanların terk edilme nedenlerine ve etkilerine, hayvan sorunlarına ilişkin çözüm önerilerine değinmiştir. Veteriner Hekim *Duygu Akçelik*, hayvanların yaşam ve yuvalama alanlarını içeren ekoloji temelli bir söyleşide bulunmuştur. Karaburun Barınak gönüllüsü olarak, boş zamanlarında hayvanların tedavilerini yapan *Akçelik*, insanın ve hayvanların doğanın ayrılmaz bir parçası olduğu gerçeğini vurgulamıştır.

Empati belgeselinde yer alan diğer önemli bir veteriner hekim ise *Uğur Dayıoğlu*'dur. *Kekakuba Veteriner Kliniği*'nin bahçesinde yapılan söyleşide; sokak hayvanlarının kentlere nasıl geldiklerine ve insanlığın varoluşundan bugüne onların hayatımızdaki olumlu etkilerine, yeni coğrafyaların keşfedilmesinde, yön bulunmasında, felaketlerden korumada insanlara yaptıkları yardımlara değinmiştir. Ayrıca, devletin, belediyelerin sokak hayvanlarına ilişkin

sorumluluklarını ve görevlerini; sokaklarda yaşayan hayvanların sağlık durumlarının kontrol edilmesi ve alınması gereken önlemleri belirtmiştir.

Bir başka söyleşi ve röportaj çekimi *Anadolu Üniversitesi Fen Fakültesi Ekoloji Ana Bilim Başkanı Prof. Dr. Cengiz Türe* ile ekoloji temelli, sokak hayvanlarıyla kent yaşamı konu edilmiştir. Hayvanların yaşam alanlarından, kent dokusu ve hayvanlarla uyum içinde yaşama gibi konulara değinen *Türe'nin* anlatımı belgeselin bel kemiğini oluşturmaktadır.

Barınak gerçeğini aydınlatmak için Veteriner Hekim Burak İşman ve barınak gönüllüsü Gülgün Hamamcıoğlu'nun görüşlerine yer verilmiştir. Barınak Veterineri İşman ile yapılan söyleşi de; barınak hayvanlarının ihtiyaçları, sağlık ve yaşam koşulları ve barınaktan köpek sahiplenilmesi konusu vurgulanmıştır. Gülgün Hamamcıoğlu ile yapılan röportajda ise; barınak gerçeği, barınak gönüllüsü olmak, sahiplenmek ve hayvan severlerin sorumluluklarına değinilmiştir.

Belediye barınaklarının görüntülerinin çekilmesine izin verilmemesinden dolayı, gönüllülerin destekleriyle zorlukla döndürülmeye çalışılan, 3000 köpeğin yaşadığı doğal bir barınakta çekimler yapılabilmektedir. *Moreno Psikolojik Danışmanlık Merkezi* yöneticisi Psikolog *Özge Kutay* ile yapılan söyleşide, hayvan sahiplenmenin ve beslemenin çocuk gelişimine katkısı ve insan sağlığı üzerindeki olumlu etkilerine değinilmiştir. *Kutay*, çocukların küçük yaşlarda hayvan sevgisini öğrenmelerinin; paylaşım, saygı duyma, kendinden başka canlıların farkında olma ve empati kurma açısından önemli olduğunu vurgulamıştır. Yapılan literatür taraması; evcil hayvan beslemenin tansiyonu dengelediği, kalp hastalıklarına engel olduğu, depresyona yakalanma riskini ve stresi azalttığı sonucunu ortaya çıkarmıştır.¹³ Aşağıda 1 nolu görselde belgesel film kamera arkası ve belgeselin kurgu sürecinden fotoğraflar yer almaktadır.

¹³ Hayvan sahibi olmanın sağlığını üzerindeki 6 etkisi, yukarıdaki versiyonu için bkz.

<http://www.hurriyet.com.tr/kelebek/saglik/hayvan-sahibi-olmanin-sagliginiz-uzerindeki-6-etkisi-40468282>,

Erişim tarihi: 09.07.2015.

Görsel 1. Empati Belgeseli kamera arkası fotoğraf çekimleri, 2005.¹⁴

Belgesel filmin storyboard hazırlığı, rapor ve ek ara görüntülerin çekilmesi, tüm görüntülerin izlenerek öyküsü olan bir anlatıma dönüştürülmek için hazırlanan demo çalışmaları, revizyonları ve post yapım çalışması 7 ay sürmüştür. Röportajlarda yer alan konular doğrultusunda; Eskişehir Odunpazarı Veteriner Hizmetleri'nin yaralı bir kedi yakalama operasyonu ve Tepebaşı Bakımevi Veterinerlik Hizmetleri'nin çalışma ortamı, Anadolu Üniversitesi bahçesi ve Odunpazarı bölgesinde yaşayan kedi, köpekler ve Bolu Abant bölgesinde doğal yaşam, İzmir ve Eskişehir şehir silueti görüntülerinin video çekimleri yapılmıştır.

Belgesel kurgusuna paralel hazırlanan kamu spotu, morphing tekniği ile oluşturulmuştur. Nazım Hikmet'in Davet adlı şiirinden alınan *Yaşamak bir ağaç gibi tek ve hür ve bir orman gibi kardeşesine* mısralarının yer aldığı kamu spotunda tüm canlıların ayrılmaz bir bütün olduğu vurgulanmıştır. Kamu spotu, belgeselin bitiş bölümünde de kullanılmıştır. Belgesel film ve kamu spotu aşağıdaki linkten izlenebilir.¹⁵

¹⁴ Görseller kişisel arşivden alınmıştır.

¹⁵ Empati Belgesel filmini izlemek için bkz: <https://www.youtube.com/watch?v=m5h8uH36lhM>.

Araştırma Projesi kapsamında sokak hayvanlarına ilişkin farkındalığı arttırmak için *Sevgi-Sizsiniz*, *Sahip-Sizsiniz* ve *Çare-Sizsiniz* sloganları ile afiş ve billboard tasarımları hazırlanmış ve kamusal alanda yayınlanması için *Eskişehir Veteriner İşleri Müdürlüğü* ve *Eskişehir Barosu Hayvan Hakları Komisyonun* desteği alınmıştır.

Görsel 2. Eskişehir Tepebaşı Belediyesi Veteriner İşleri Müdürü Yusuf Selek ve Eskişehir Barosu Hayvan Hakları Komisyonu üyesi Avukat Buket Ünlü Hatip ile yapılan toplantı, 2005.

Eskişehir’de hayvan haklarına ilişkin billboard ve afiş tasarımları Eskişehir Büyükşehir Belediyesi ve Tepebaşı Belediyesi tarafından basılmıştır. 11.02.2015 tarihinden itibaren Tepebaşı’nda Espark otopark çıkışı, Esgaz’ın arkası, Anadolu Üniversitesi Eczacılık kapısı arkası, Batıkent ve Çamlıca mahallesi olmak üzere toplam Tepebaşı Belediyesi toplam 24 afiş ve billboard, Eskişehir Büyükşehir Belediyesi ise 40 adet billboard ve afiş tasarımını bastırarak kamusal alanda Şubat ve Mart aylarında ücretsiz olarak yayınlatmıştır.

Görsel 3. Sevgi-Sizsiniz, Sahip-Sizsiniz, Çare-Sizsiniz sloganlı billboard tasarımlarının yer aldığı mekânlardan bazıları, Şubat 2014, Eskişehir.

Görsel 4. Sevgi-Sizsiniz, Sahip-Sizsiniz, Çare-Sizsiniz sloganlı afiş tasarımlarının yer aldığı duraklar, Şubat 2014, Eskişehir.

Sosyal farkındalık yaratmayı amaçlayan grafik tasarım uygulamalarının insanlar üzerinde etkisi olduğunu ortaya koyucu belgesel film öncesi ve sonrası verilmek üzere bir anket hazırlanmıştır. Eskişehir’de Eti Sosyal Bilimler Lisesi ve Eskişehir Anadolu Lisesi’nde öğrenim gören 311 öğrenci araştırma örneklemini oluşturmuştur. Söz konusu öğrencilerin 111’i Eskişehir Anadolu Lisesi’nde 200’ü ise Eti Sosyal Bilimler Lisesi’nde okuyan 219 kız ve 86 erkek öğrenciden oluşmaktadır (6 anket yetersizlik nedeniyle analiz aşamasında dışlanmıştır). Belgesel film gösterimi öncesinde toplam 159 öğrenciye ve film sonrasında ise toplam 152 öğrenciye anket yapılarak, grafik tasarım uygulamalarının öğrenciler üzerindeki etkisi 18 soru ile sınanmaya çalışılmıştır. Söz konusu öğrencilere film öncesi anket formu uygulanmış, sonrasında Empati belgesel filmi izlettirilmiş ve film sonrası anket formu tekrar uygulanmıştır. Böylece, öğrencilerin belgesel izlemeden önce ve izledikten sonraki görüşleri alınmış ve sürdürülebilir bir yaşam için ekolojik dengenin bir parçası olan sokak hayvanları konusundaki farkındalıkları ölçülmeye çalışılmıştır. Belgesel film gösterimi öncesinde ve sonrasında ise öğrencilere anket yapılarak, grafik tasarım uygulamalarının öğrenciler üzerindeki etkisi sınanmıştır.

Görsel 5. ETİ Sosyal Bilimler Lisesi, Eskişehir Anadolu Lisesi, Mart 2015, Eskişehir.

Çalışmada, film gösterilmeden önce ve gösterildikten sonra katılımcıların verdiği cevaplar dikkate alınarak, anketin güvenilirliğini ölçmek amacıyla, Cronbach Alfa Güvenilirlik Katsayısı hesaplanmış ve bulunan değerler aşağıda gösterilmiştir.

Tablo 1. Empati Anket Cronbach Alfa katsayısı.

	Cronbach Alfa Katsayısı
Tüm Anket	0,70
Filmden Önce	0,60
Filmden Sonra	0,70

Buna göre; filmden önce yapılan anketin güvenilirliği %60 olarak hesaplanmıştır. Filmden sonra ise güvenilirlik %70 olarak hesaplanmıştır. Bu doğrultuda anketin güvenilir olduğu söylenebilir. Öğrencilere Empati filmi öncesi ve sonrası uygulanan anket tasarımı bir sonraki sayfada yer verilmiştir.

Anket sonuçları kapsamında oluşturulan grafiksel analizlerden bazı çarpıcı sonuçlara aşağıda yer verilmiştir. Belgesel filmi izlettirilmeden önce öğrencilerin sadece %16,56'sı 5199 sayılı Hayvan Hakları Koruma Kanununu duyduğunu belirtirken, belgesel izledikten sonra bu oranın %83,44'e çıktığı görülmektedir. Böylece, Empati belgeselinin söz konusu kanun ile ilgili bilinirliği önemli derecede arttırdığı görülmektedir. Belgesel izlettirilmeden önce öğrencilerin %57,23'si Belediyenin veteriner işlerinin sahipsiz hayvanlara hizmet verdiğini duyduğunu belirtmişken bu oran film izledikten sonra %92,11'e yükselmiştir. Öğrencilerin %42,77'si söz konusu hizmeti duymadığını belirtirken, bu oran film sonrası %7.89'a inmiştir.

Öğrencilere, çeşitli ifadeler ile ilgili görüşleri sorulmuş ve "Kesinlikle Katılıyorum", "Katılıyorum", "Kısmen Katılıyorum", "Katılmıyorum" ve "Kararsızım" şeklinde cevap vermeleri istenmiştir. Buna göre; "Dünyamızda bulunan tüm canlılar eşittir ve yaşam hakkı vardır" ifadesine öğrenciler, belgeseli izlemeden önce %88 oranında "Kesinlikle Katılıyorum" ve "Katılıyorum" cevaplarını verirken, belgeseli izledikten sonra %96,8 oranında aynı cevapları vermişlerdir.

"Hayvanlarla iletişim kurmak, hayvan sahiplenmek stresi azaltır" ifadesine öğrenciler, belgesel öncesi %75,4 oranında "Kesinlikle Katılıyorum" ve "Katılıyorum" cevaplarını vermişken, belgesel sonrası bu oran %94'e çıkmıştır.

"Hayvan sahiplenmek ve beslemek, çocukların gelişimine katkı sağlar ve özgüvenini artırır" ifadesine öğrenciler, belgesel öncesi %48,4 oranında "Kesinlikle Katılıyorum" cevabı

vermişken, belgesel sonrası bu oran %76,3'e çıkmıştır.

“Barınaklar, sahihsiz hayvanların yaşadıkları yerlerdir” ifadesine öğrenciler, belgesel öncesi %73,4 oranında “Kesinlikle Katılıyorum” ve “Katılıyorum” cevaplarını vermişken, belgesel sonrası bu oran %85,5'e çıkmıştır.

Aynı şekilde belgesel öncesi %6,9 oranında kararsızım ifadesi, belgesel sonrasında %1,3'e inmiştir. “Belediyenin hayvan bakım evleri, hayvanların tedavilerinin yapıldığı ve geçici olarak barındıkları yerdir” ifadesine öğrenciler, belgesel öncesi %69,4 oranında “Kesinlikle Katılıyorum” ve “Katılıyorum” cevaplarını vermişken, belgesel sonrası bu oran %92,8'e çıkmıştır.

“Köpek sahiplenmek isteyen kişiler, peshoptan hayvan sahiplenmek yerine hayvan barınağından, bakımevlerinden ve sokaklardan hayvan sahiplenebilir” ifadesine öğrenciler, belgesel öncesi %87,4 oranında “Kesinlikle Katılıyorum” ve “Katılıyorum” cevaplarını vermişken, belgesel sonrası bu oran %96,7'e çıkmıştır.

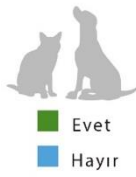
“Evcil hayvanlar, sokağa bırakıldığında, yemek ve su bulmakta zorlanırlar” ifadesine öğrenciler, belgesel öncesi %88 oranında “Kesinlikle Katılıyorum” ve “Katılıyorum” cevaplarını vermişken, belgesel sonrası bu oran %95,4'e çıkmıştır.

Eskişehir Anadolu Lisesi'nden 111, Eti Sosyal Bilimler Lisesi'nden 200 öğrencinin katıldığı; toplam 311 adet anketten elde edilen verilerden bazı çarpıcı örnekler grafiklerle aşağıda verilmiştir.

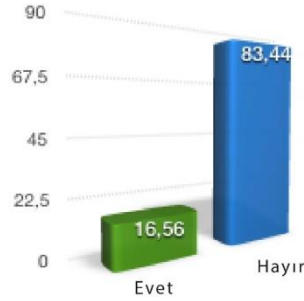
SOSYAL SORUMLULUK PROJESİ OLARAK GRAFİK TASARIM VE BELGELEME ANKET VERİLERİ

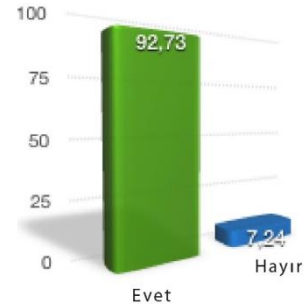
"Sosyal Sorumluluk Projesi olarak Grafik Tasarım ve Belgeleme" adlı Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi doktora tezi kapsamında hazırlanan EMPATİ Belgesel filmin öğrenciler üzerindeki etkisi 18 soru ile sınınmaya çalışılmıştır. Eskişehir'de Eti Sosyal Bilimler Lisesi ve Eskişehir Anadolu Lisesi'nde öğrenim gören 311 öğrenci araştırma örnekleminde elde edilen verilerden bazı örnekler aşağıda sunulmuştur.

5199 Sayılı Hayvan Hakları Koruma Kanunu'nu duydunuz mu?

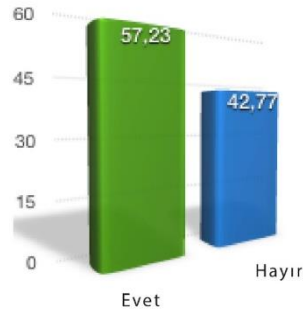

Film Öncesi

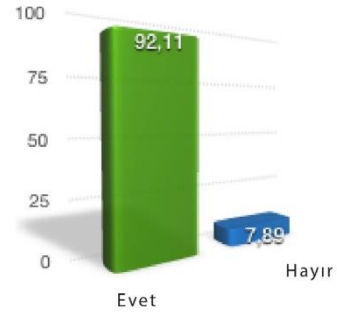

empati Filmi Sonrası

Belediye Veteriner İşlerinin sahipsiz hayvanlara hizmet verdiğini duydunuz mu?

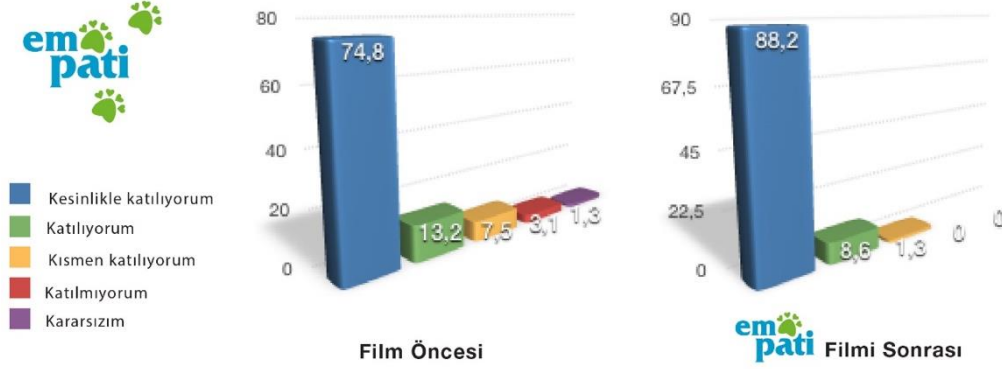
Film Öncesi

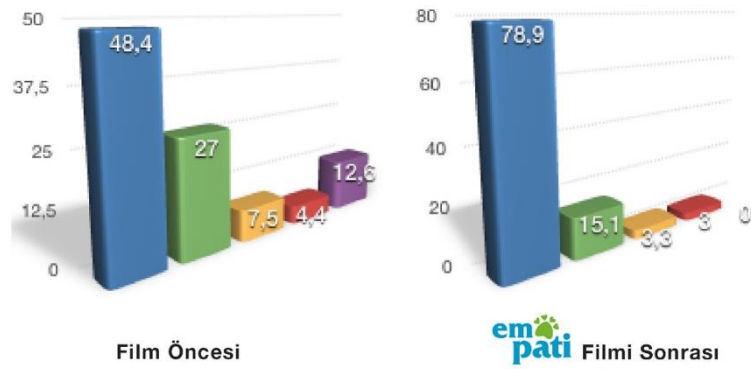
empati Filmi Sonrası

Görsel 6. Empati Belgesel Filmi Anket Verileri, 2017.

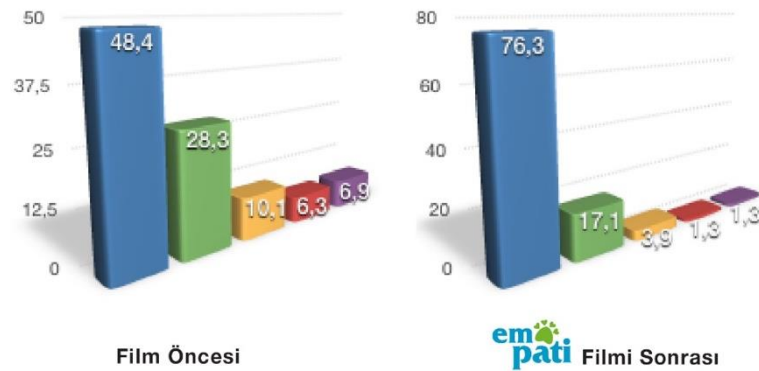
Dünyamızda bulunan tüm canlılar eşittir ve yaşam hakkı vardır.

Hayvanlarla iletişim kurmak, hayvan sahiplenmek stresi azaltır.

Hayvan Sahiplenmek ve beslemek, çocukların gelişimine katkı sağlar ve özgüvenini artırır.

Görsel 7: Empati Belgesel Filmi Anket verileri, 2017.

Görsel 8: Empati Belgesel Filmi Anket verileri, 2017.

Araştırma kapsamında, barınak ve bakımevindeki saha gezileri esnasında çekilen fotoğraflardan oluşan bir fotoğraf sergisi açılmıştır. Ege Bölgesi'nde Dalaman, Urla ve

Menderes'deki hayvan barınaklarında çekilen fotoğraflar, ülkemizde yaşam mücadelesi veren hayvanların durumlarını açıkça ortaya koymaktadır. Bu fotoğraflar, Portekiz'in Caldas da Raina şehrindeki Polytechnic of Leiria Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi'nde Erasmus personel hareketliliği kapsamında yapılan sosyal sorumluluk çalışmayı kapsamında 20 Nisan - 20 Mart 2015 tarihleri arasında sergilenmiştir (Görsel 8).

Görsel 8. Polytechnic of Leiria Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Sergi Koridorunda yer alan fotoğraflardan, 2015, Portekiz.

6. Sonuç

Hayatın içinde *farkındalıkla* başlayan sosyal sorumluluk tasarımı; 'bir tasarımcının çevresine duyduğu hassasiyeti başkalarına fark ettirmesi ve olumsuz davranışları en aza indirerek, olumlu yönde değişim sağlaması olarak tanımlanabilir. Çevresine duyarlı bir tasarımcı, tüm canlıların yaşamını etkileyen ya da tehdit eden sosyal, politik ve çevresel faktörleri kendi algı süzgecinden geçirerek kendi söylemlerini oluşturur. Sosyal sorumluluk tasarımı, toplumun zararlı alışkanlıklarını azaltmayı ya da değiştirmeyi ve yenilerini kazandırmayı amaçlar.

Bir Sosyal Sorumluluk Projesi Olarak Grafik Tasarım ve Belgeleme adlı çalışma, sosyal farkındalık yaratmayı amaçlayan grafik tasarım uygulamalarının insanlar üzerindeki etkisini

ortaya koymayı amaçlamıştır. Bu doğrultuda, hayvan hakları üzerine yapılan araştırmanın Eskişehir'deki araştırma örneklemi, *Eti Sosyal Bilimler Lisesi* ve *Eskişehir Anadolu Lisesi*'ndeki bir grup öğrenci oluşturmuştur. Belgesel film gösterimi öncesinde ve sonrasında söz konusu öğrencilere anket yapılarak, grafik tasarım uygulamalarının öğrenciler üzerindeki etkisi sınıanmıştır.

Anketlerden elde edilen verilerle grafik tasarım ortaya konmuştur. Veri sonuçları; belgesel filmi izlemeden önce öğrencilerin sadece %16,6'sı *5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'nu duyduğunu* belirtirken, belgesel izlendikten sonra bu oranın %92,8'e çıktığı dikkati çekmiştir. Belgesel izlemeden önce öğrenciler %57,2'si *Belediyenin veteriner işlerinin sahihsiz hayvanlara hizmet verdiğini duyduğunu* belirtmişken, film sonrası bu oran %92,1'e yükselmiştir. *Hayvanlarla iletişim kurmak, hayvan sahiplenmek stresi azaltır* ifadesine öğrenciler, belgesel öncesi %75,4 oranında "*Kesinlikle Katılıyorum*" ve "*Katılıyorum*" cevaplarını vermişken, belgesel sonrası bu oran %94'e çıkmıştır. *Hayvan sahiplenmek ve beslemek, çocukların gelişimine katkı sağlar ve özgüvenini artırır* ifadesine belgesel öncesi %76,7 oranında "*Kesinlikle Katılıyorum*" ve "*Katılıyorum*" cevaplarını vermişken, belgesel sonrası bu oran %93,4'e çıkmıştır. Bu doğrultuda anket analiz verilerinden, sosyal sorumluluk tasarımı kapsamında hazırlanan *Empati* isimli belgeselin sokak hayvanlarına ilişkin farkındalığı arttırdığı sonucuna varılmaktadır.

Araştırma Projesi kapsamında, sokak hayvanlarına ilişkin farkındalığı arttırmak için 'Sevgi-sizsiniz, Sahip-sizsiniz ve Çare-sizsiniz' sloganları ile afiş ve billboard tasarımları hazırlanmıştır. Bunlar 32 adet billboard ve 32 adedi afiş raketinde olmak üzere Eskişehir'in Odunpazarı ve Tepebaşı ilçelerinin farklı kamusal alanlarında Şubat ve Mart aylarında gösterime sunulmuştur.

Sonuç olarak; 311 adet ortaokul öğrencisine izletilen *Empati* isimli belgeselin anket analiz verilerinden, sokak hayvanlarına ilişkin farkındalığı arttırdığı saptanmıştır. *Bir Sosyal Sorumluluk Olarak Grafik Tasarım ve Belgeleme* adlı çalışma; sosyal sorumluluk tasarım uygulamalarının, toplumsal farkındalık oluşturmada önemli etkisi ve yeri olduğunu ortaya koymuştur.

Kaynakça

- Ambrose, , P., Harris P. (2009). *Grafik Tasarımın Temelleri*, İstanbul: Literatür Yayınları.
- Berman, D. (2013). *Do Good Design, How Design Can Change The World*, San Francisco: Aiga Design Press.
- Scalin, N; Taute, M. (2012). *The Design Activist's Handbook*, Ohio: How Books Publication.
- Schwarz, M; Elffers, J. (2010). *Sustainism is the New Modernism: A Cultural Manifesto for the Sustainist Era*, New York: Art Publishers, Thames & Hudson.
- Sherin, A. (2013). *Sustanaible Thinking. Ethical approaches to design and design management*, China: Bloomsbury Publishing Plc.
- Şenpolat, K., A. (2015). *99 soruda Hayvan Hakları*, İstanbul: Okyan Us Yayın Eğitim.

İnternet Kaynakları

- Ball, N. (2014). "Design for Life", <http://www.eyemagazine.com/blog/post/design-for-life>, Erişim tarihi: 15.07.2015.
- "Denizlerde plastik kirliliği", <http://www.suhakki.org/2017/03/dosya-denizlerde-plastik-kirliligi/#.WpFgWpNubm0>, Erişim tarihi: 4.04.2017.
- "Dünya Doğayı Koruma Birliği'nin (IUCN) 2006 Raporu", https://prezi.com/vjs5gdjcv_s_g/dunya-dogay-koruma-birliginin-iucn-2006-raporu-insan-ka/, Erişim tarihi: 4.04.2017.
- Günel, İ. (2014), "Nesli Tükenmekte olan hayvanlar" <http://www.yenimakale.com/nesli-tukenmekte-olan-hayvanlar.html>, Erişim tarihi: 8.06.2017.
- "5199'un Değişmesi İçin 7 Ana Neden", <http://www.haytap.org/index.php/200810241500/mevzuat/5199-un-degismesi-icin-7-ana-neden>, Erişim tarihi: 13.06.2017.
- "Hayvanları Koruma Kanunu", <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2004/07/20040701.htm#2>, Erişim tarihi: 19.04.2017.
- "5199 Sayılı Hayvanları Koruma Değişikliği Önerisi", http://www.haytap.org/pdfs/zhaytap_yasa_taslak_2017.pdf, Erişim tarihi: 12.06.2017.
- "Hayvan sahibi olmanın sağlığını üzerindeki 6 etkisi", <http://www.hurriyet.com.tr/kelebek/saglik/hayvan-sahibi-olmanin-sagliginiz-uzerindeki-6-etkisi-40468282>, Erişim tarihi: 09.07.2015.
- "Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli'nin (IPCC) 5. Değerlendirme Raporu İklim Değişikliğinin Fiziksel Bilim Temeli Raporu", http://www.tema.org.tr/web_149662_1/entitilfocus.aspx?primary_id=1064&target=cateorial1&type=2&detail=single, Erişim tarihi: 3.04.2017.
- "Karadan okyanusa atık girdileri", <http://science.sciencemag.org/content/347/6223/768>, Erişim tarihi: 3.04.2017.
- Mcdonnel, T. (2015). "Ondan da geri kalmadık! Türkiye, okyanusa plastik atık bırakmada zirveye oynuyor", Yeşil Gazete, <http://yesilgazete.org/blog/2015/02/23/ondan-da-geri-kalmadik-turkiye-okyanusa-plastik-atik-birakmada-zirveye-oynuyor/>, Erişim tarihi: 28.12.2015.

Okyay, Ş. (2011). “Hayvanlara şiddet gösterenler insanlara da gösterir”,
<http://www.hurriyet.com.tr/hayvana-acimayan-insana-hic-acimaz-7897819>
Erişim tarihi: 11.06.2017.

Onay, A. (2012). “Barınaklar birer hayırsız ada”, <http://m.bianet.org/biamag/hayvan-haklari/135741-barinaklar-birer-hayirsizada>, Erişim tarihi: 8.06.2017.

Tunç, N.(2010). “Barınaklarda neler olup bittiğini biliyoruz”, Sabah Gazetesi,
http://www.sabah.com.tr/cumartesi/2010/09/11/barinaklarda_neler_olup_bittigini_biliyor_uz, Erişim tarihi: 10.07.2017.